

Ena

ENA

Ana Lederer



Enu sam upoznala 1986. nakon premijere *Vještica iz Salema* čestitajući joj na ulozi Abigail, a ponovno sam je susrela, čini mi se, godinu ili dvije poslije, na jednom u nizu predivnih rođendanskih slavlja kod Krune Valentica. Sjećam se vrlo maglovito, nas dvije razmijenile smo tada tek nekoliko rečenica, ali u tom kratkom i površnom kontaktu ostavljala je dojam iznimno diskretne i ugodne osobe, a takva je zapravo bila cijele večeri - stilom ponašanja nenametljiva, vedra i opuštena, pa čak pomalo šutljiva, Ena je plijenila svojom fascinantom ljepotom, ali ljepotom koja je zračila i osobnošću. Naše su se koncepcije života tada toliko razlikovale i onda zbilja nisam mogla pretpostavljati kako će jednoga dana, nakon nekoliko godina, započeti naše intenzivno prijateljstvo. Čini mi se, naime, negdje polovicom 1992. Snježana Banović, s kojom se poznajem još od srednjoškolskih dana, pokušala me izvući iz kuće i pozvala me u jedno žensko društvo. Otprilike tako nekako počele smo se okupljati Snješka, Sanja, Vesna, Anči, Mia, Ena, moja sestra Maja i ja. Nalazile smo se godinama subotom u "Gavelli" na kavi, slavile svoje i dječje rođendane u užem, pa često i u širem sastavu, s pridruženim prijateljicama svake od nas, a između tih "subotnjih kava" i večera, odlazile na premijere i u krug, u svim mogućim duo-kombinacijama, satima telefonirale. Bilo nam je stvarno beskrajno zabavno i relaksirajuće, brbljavo, bez autocenzura i tajni, uvijek dakako uz dobru klopu. I na večerama kod Ene uživale smo u atmosferi njezina zbilja tako maloga ali nevjerojatno ugodnoga stana u Dežmanovom, i u njezinoj klopi, koja je uvijek bila izvrsna, iako bi ona govorila kako je stvar u dobroj pećnici, a ne u njezinoj kulinarskoj vještini. Ni Ena, kao ni ja, nije baš voljela kuhati, osim ako je bilo u pitanju društvo, ali uživala je u dobroj hrani i nikada mi nije bilo jasno kako bi povremeno uspijevala izdržati rigorozne dijete, s jogur-

tima i bananama. Ena je, osim toga, bila i iznimno duhovita, posjedovala je čak jednu posve specifičnu autoironijsku nijansu, znala nas je tako zabavljati prepričavanjem nekih svojih doživljaja.

Prijateljstvo je za Enu bilo nešto tako duboko i istinski životno važno, nešto što se mora čuvati i paziti, a tu je svoju prijateljsku odanost znala pokazivati nekim malim delikatnim gestama pažnje. Eni se, recimo, nije moglo dogoditi da svojoj prijateljici zaboravi rođendan, da ti na taj dan ne pošalje brzopuz, ali ne s tekstom sklopljenim od rutinskih rođendanskih fraza, nego s pedantno i toplo izređanim željama, među kojima nikako ne bi zaboravila nabrojati i ono za što je znala kako bi te godine baš jako željela da ti se ostvari. Kad bi iz nekih razloga Ena izostala s rođendanskog slavlja, ni poslije ne bi zaboravila donijeti dar - inače posve sigurno pripremljen i zapakiran na vrijeme - našla se s tobom na kavi i predala ti ga s istinskom željom da te razveseli. Nježna i ženstvena, prava "plutajuća račica", kako je za sebe znala reći, pripisujući tu svoju specifičnu vrstu osjetljivosti pripadnošću vođenoj horoskopskoj grupi, Ena mi je bila silno simpatična kad mi je jednom darovala vestu roza boje, a za prošli rođendan komplet šminke u ružičastim tonovima, uz komentar da "nama plavušama" ta boja uvijek dobro stoji. Iako sam se ružičastom šminkom zbilja rado mazala, nekako mi se zapravo činilo da mojoj naravi ti nježni ženstveni tonovi ne pristaju, za razliku od Ene - pink boja u svim varijacijama i nijansama Eni je uvijek tako divno stajala, ta ju je boja zapravo savršeno opisivala kao osobu.

Ena je imala još jednu stvarno tako rijetku osobinu, znala je poštivati svoje prijatelje, posebice njihove profesionalne - nazovimo to tako - uspjehe i uvijek bi se iskreno zanimala za ono što trenutno rade, i onda kada se radilo o nečijem posve različitom poslu i svijetu od njezina kazališnog, glumačkog. Za razliku od egocen-

trične većine kulturnjaka Ena je, naime, uvijek uistinu pažljivo slušala ta iskustva iz drugih svjetova, nije smatrala da je njezino zvanje središte svemira koje mora biti glavna tema razgovora, a jednostavno ni sama nije nikada imala običaj nametljivo pričati o svom poslu. Eni sam uvijek rado darovala knjigu, jer sam znala da će je pročitati i da to za nju neće biti samo puko zadovoljavanje forme, kao što sam uvijek znala da će rado doći na, recimo, neku moju književnu promociju: jer, Enu je zbilja zanimalo čime joj se prijateljica bavi i smatrala je to važnim oblikom prijateljske potpore, a da sam joj donosila na čitanje i znanstvene radove iz atomske fizike, mogla sam biti sigurna da će ih Ena pročitati. Uostalom, jednom kad sam bila u krizi preispitivanja, Ena me tako zdušno uvjeravala da je to čime se bavim baš rođeno za mene, i taj naš razgovor u ITD-u poslije jedne premijere neću nikada zaboraviti. Eni je, dakako, bilo iznimno važno da i ona ima potporu svojih prijatelja na premijerama, pa sam joj, znajući to njezino očekivanje, uvijek nastojala to pokazati, čak i tako što bih na koktelu poslije predstave ostajala do samoga kraja. Znala sam koliko je u tim trenucima osjetljiva, jer glumci su osjetljiva bića, i nikada mi nije padalo na pamet govoriti što i zašto mi se u predstavi nešto ne sviđa. Premijera nije vrijeme i mjesto za takve opservacije i one glumcu ne znače ništa, a prijateljstvo i ljubav, u tomu se slažem s Enom, važniji su od svega. No, moram reći i da joj nisam *držala stranu* samo zbog prijateljstva i da sam neke njezine glumačke kreacije posebno voljela (a gledala sam ih gotovo sve, od prve uloge u *Histrionima* 1983., u HNK-u od Ivšića preko Krleže do Gundulića), te sam često smatrala nepravednim što joj kritika, pa ni kolege, nisu uvijek priznavale njezine glumačke vrline. No, Ena je uvijek znala podnositi takve neugodne reakcije i okolnosti, tako je uspjela razviti obrambene mehanizme da se izvana ne bi vidjelo kako ju je nešto ranilo.

Arsen Dedić u svom tekstu o Eni citirao je filozofa koji je rekao da je najveća drama jedne žene da je lijepa, nakon drame da je ružna. Ena se znala nositi i s tim tako jadnim, ali u nas uobičajenim naporima da se lijepoj ženi neprestano oduzima od ozbiljnosti i digniteta njezinih postignuća. Znala je, naime, da iza njezine karijere stoji velik rad, to je bio njezin autentični štitnik od hrvatskoga jala. Kod nas je upravo tako, kako je pisao Pavličić u pismu Dori Krupičevoj - može se pošti-

vati književni lik i dići mu se spomenik, ali da priznanje dobije pisac odnosno umjetnik za života, e to u Hrvata ide malo teže. Hoću reći: bilo bi mi draže da se uz mitsku auru govori i o Eninom nedvojbeno respektabilnom glumačkom opusu. Vjerojatno će i za to doći vrijeme.

Ena je bila marljiv graditelj svoje umjetničke karijere, posvećena svom glumačkom pozivu do kraja, i u toj posvećenosti živjela je vrlo disciplinirano, puno urednije i običnije od većine nas ostalih prijateljica: voljela je biti doma, čitati i gledati filmove, čuvati i skupljati svoju energiju.

Tako sam pažljivo i po nekoliko puta čitala tekstove o Eninoj smrti, tražeći one neke nijanse njezina unutrašnjeg portreta, recimo to nezgrapno, njezine privatne osobnosti, ako je to u glumčevu biću uopće i moguće odvojiti, i najzanimljiviji su mi obrisu takva njezina portreta dani u Dedićevu tekstu. Kao uostalom i Antun Vrdoljak, rekao je Arsen toliko lijepih i točnih riječi o Eni, između ostaloga o njezinoj suzdržanosti koja je bila njezina vrlina. Reći će i da se Ena nije samo tako davala, posebno ne onom žalosnom potpalublju HNK-a gdje se pije mlako pivo i sjede ozlojeđeni glumci jer "ona je uvijek letjela iznad toga." Ena se prosječnim okolnostima nikada nije prepustala, imala je snage letjeti iznad.

Za njezin glumački *book* Ena me zamolila da joj napišem životopis i popis uloga, otvorile smo *file* "Ena.doc" i svakih bi otprilike pola godine ona došla k meni te bi pridodale u međuvremenu odigrane nove uloge. Stale smo s upisivanjem negdje 1998., vjerojatno joj poslije taj popis više nije trebao. Taj je popis rastao, a ja sam se divila ulogama koje je odigrala i to bih joj svaki put rekla. Bilo joj je drago. Jednom mi je na odlasku rekla: "Ti ćeš jednoga dana pisati o meni." Mislile smo pritom na neku proslavu buduće njezine, recimo tridesetogodišnjice rada, pa naravno, to se podrazumijevalo.

Neki dan spuštajući se niz Mesničku ulicu, stala sam ispred zebre upravo kad su prelazile Enina mama i medicinska sestra gurajući kolica s malom Lanom. Izvukla sam vrat kako bih barem na trenutak vidjela Lanu. Stvarnost je zbilja tako okrutna, želim se od nje obraniti, pa zamišljam nešto što nije tako beskrajno žalosno; tješim se kako nije istina da Ene nema, želim vjerovati da sam sreća koju šeta Lanu dok je Ena na nekoj probi.